

Sjónarmið

Oljan og vit

Apufellarnir

Hugsjónin við genialu kokusnót-apufelluni er kend, men hon tolar at endurtakast. Tú holar (tekur »innmatin«) úr eini kokusnót. Holið í nótuni skal vera til støddar so apan júst færd hondina gjøgnum holið við straktum fingrum. Ein høvlig portión av risi verður latin í nótina, sum so verður bundin fast í eitt tré. Tá apan varmast risið, stingur hon hondina gjøgnum holið og knýtir nevan kring matin. Men fyrri at fáa hondina úr aftur nótuni, má hon opna nevan, men tað ger apan ikki. Hon vil ikki missa tað, hon hevur fingið og heldur tí fast um matin. Tá so veidumaðurin kemur, verður apan sjálv matur...

Júst hetta er tað, sum hendir øllum, ið halda, at bert tey duga at gjøgnumskoða ta einastu røttu menningarleiðina. Tey standa har við sínari »portión« av loysnum í »nevanum« og vilja ikki sleppa »matinum«, hóast einasti møguleiki at verða »mett«, er at gera júst tað øvugta. Sleppa egnu »patent-loysnum«.

Í dag standa føroyingar í hópatali í biðiræð fyrri at kunna stinga hondina í tær mongu »kokusnót-fellurnar«, ið oljurisarnir hava lagt út á klettarnar, og fleiri hava longu stungið hondina í nótina og knýtt nevan fast um »matin«. Tey verða nú sjálv »matur« hjá oljurisunum, ella sum Signar Heinesen so rámandi kallar tað: »Húskallar hjá fremmandum bóndum á egnari jørð« (Sosíalurin 5. mars).

Oljuævintýrið í Hetlandi

Í juni 1970 vórðu fyrstu blokkarnir í Hetlandsøknum byttir út til áhugað oljufeløg, og skjótt vóru stóru Brent, Ninian og Dunlin fundini veruleiki. Frá hesum fundinum vórðu so rørlæðingar lagdar til nýggja olju-terminalin Sullom Voe í Hetlandi, og í nov. 1978 varð fyrsta oljan avskipað frá terminalinum. Liðugt úthygdur var terminalurin tó ikki fyrr enn í 1983.

Terminalurin varð bygdur í tíðarskeiðnum 1975 til 1983 og á mynd 1 er sýnt nýttu arbeidsmegina í hesum tíðarskeiði. Vit siggja, at longu eftir einum ári arbeiddu uml. 1.000 fólk har og vaks hetta tal skjótt til uml. 7.500 í 1979/80 fyrri so at minka nærsum líka skjótt til 0 í 1983.

Tað sigur seg sjálvt, at eitt slíkt »Klondyke-ævintýr« mátti avlaga javnvágina í samfelagsbygnaðinum, og tað gjørdi tað eisini so dyggiliga. Myndirnar 2 og 3 sýna stóru afturgongdina í »gomlu« høvuðsvinnunum – ávikavist fiskiðnaðinum og tekstilíðnaðinum – í 10-ára uppbyggingartíðarskeiðnum (1972-1982) hjá oljuvinnuni. Myndirnar 4 (arbeidsloysi) og 5 (flogtænastuvinnan) eru onnur av mongum døðum um árinini av nevnda »ævintýri«. Í arbeidsløysisvirilitinum fyrri Hetland skal viðmerkjast, at fólk, ið ikki vóru fast búsetandi í Hetlandi, og sum arbeiddu á Sullom Voe, eru ikki við í virilitinum.

Øll data, myndir v.m. eru her úr »Shetland in Statistics« nr. 12 og 13.

Tórmóður Dahl: -Eins og Højgaard & Schultz fekk einkarrættin til at útyggja vatnorkuna - bendir nógv á, at AP. Møller fær einkarrættin til oljuna

«Fittasta og skilabesta oljufyrirsiting í heiminum»

Skalt tú trúgva fjølmiðlunum, so er »almenna« niðurstøðan hjá øllum oljufeløgum, ið hava áhuga í okkara undirgrund, at vit hava heimins fittastu og skilabestu oljufyrirsiting. Samsvarandi norska fyrirsitingin harafturimóti verður yvirhøvur av oljurisunum skírd sum ein tann truplasta og mest sjálsøkta í heiminum. Heilt upp í 79% av oljuvirdunum mugu oljufeløg í dag gjalda til norska statin, fyrri ta olju, teir pumpa upp úr norska landgrunninum.

So kanst tú spyrja: Hvør er orsøkin til at okkara oljufyrirsiting ikki kannar Føroya fólk um slíkt? – Og er tað nú so frálíkt, at vit hava »heimins fittastu« oljufyrirsiting?

Eins og SEV fyrri skjótt 50 árum síðani gav P. A. Pedersen og Højgaard & Schultz einkarrætt at útyggja alla okkara vatnorku eftir rokning, er nógv – fyrri ikki at siga alt – ið í dag bendir á, at okkara myndugleikar longu hava givið – ella er í ferð við at geva – A. P. Møller einkarrættin til alla ta olju, ið møgulega er at finna í okkara undirgrund. Lopransboringin er bert eitt av mongum »prógum« fyrri tí. Fyrri alt í verðini máttu ikki føroyingar her sjálvir standa fyrri verkætlanini, tí fingi vit fyrst royndir á hesum fólk, kundi vælt hent, at vit vórðu líka »ómøguligir« sum norðmenn at seta treyri. Hvi varð t.d. boriðlið fylt við betong beinanvegin

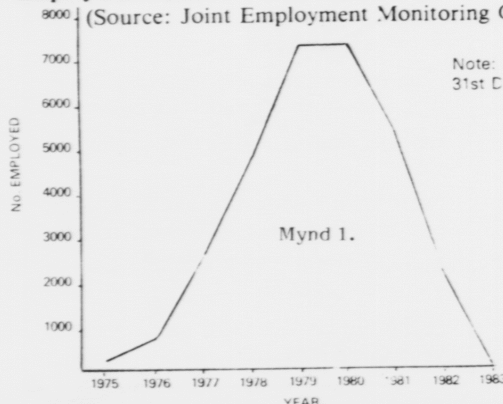
arbeidd var liðugt? So føroyingar sjálvir ikki skuldu finna uppá at bora longur niður og kanska finna olju? Boriðlið var jú ogn okkara, so loyvið at fylla tað við betong má vera givið av oljufyrirsitingini? Tøknifrøðin innan seismikk er í stórari menning, so hvør veit, um ikki vit longu um heilt fá ár høvdu kunnað nýtt júst lopransholið til at staðfesta hvar vit sjálvir skulu bora fyrri at vera vissir í at finna olju?

«Olju/bankamálið» og loyninotatir í Sosíalinum 5. mars hevur Jan Müller eina áhugaverða samrøðu við Jørgen Nørgaard – maðurin frá danska orkumálaráðnum, ið »gongur aftur í flestu av teimum nevndum og

samráðingum, sum hava tilknýti til føroysku undirgrundina og arbeidd at tilrættaleggja eina føroyska oljuvinnu«. Nørgaard visir á ta hollu vitan og drúgvu royndir, hann hevur um oljuloggávu og treyri fyrri úthyðing, og heldur hetta kann koma væl við hjá okkum, nú vit skulu smíða okkara egnu oljuloggávu. Men einkarrættin til alt kolvetnið í dansku undirgrundini hevur jú A. P. Møller, so tað kann ikki vera aðrar »royndir« enn tær frá »samráðingum« við hesa risafyrirøktu, ið Nørgaard sipar til, t.v.s. royndir frá samráðingum millum »bondens ager og bondens egn«: A. P. Møller / Mærsk / Den danske bank / danska stjórnin / Dong / Dopas.

Í apríl avdúkaði sjónvarpið eitt loyniligt notat dagfest 19. apríl 1994 frá danska orkumálaráðnum, har júst sami Nørgaard situr sum óivað fremsti embætismaður og serfrøðingur, tá tað snýr seg um kolvetnið í okkara undirgrund. Notatið sigur greitt frá, at danir skulu hava einkarrættin á allari olju í okkara undirgrund, og hóast ein Søren Skafte stendur sum pápi at notatinum, so er óneyðugt við »blóðroynd« fyrri at ásanna, at í hesum luskuta spæli hevur Nørgaard helst havt ein hin týðningarmesta høvuðsleiklutin. Tí má hann eisini koyrast úr Oljuráðleggingarnevndini beinanvegin. Alt annað vildi verið at viðgingið, at her eru eisini onnur samsek lyklafólk í okk-

Employment: Sullom Voe Oil Terminal Construction Labour
(Source: Joint Employment Monitoring Group)

Note: Construction completed 31st December, 1982

